

Passió per la veritat

El món necessita “testimonis apassionats i coherents de la veritat”. En una època en què el relativisme ha convençut molta gent que és impossible conèixer la veritat, la passió per buscar-la i transmetre-la s’ha convertit en una tasca que els cristians fan de gust.

09/03/2017

«Va estimar de manera desinteressada la veritat. La va buscar allà on pogués manifestar-se, posant en relleu al màxim la seva

universalitat. El magisteri de l'Església hi ha vist i apreciat la passió per la veritat; el seu pensament, mantenint-se sempre en l'horitzó de la veritat universal, objectiva i transcendent, va assolir cotes que la intel·ligència humana no podria haver pensat mai».[1]

Aquestes paraules de Joan Pau II es refereixen a sant Tomàs d'Aquino, i constitueixen un elogi significatiu d'un gran sant, alhora que mostren com valora l'Església el do de la intel·ligència.

Segons Joan Pau II, prenent una expressió de Pau VI, «amb raó es pot anomenar l'Aquinat "l'apòstol de la veritat". Precisament perquè la buscava sense reserves, va saber reconèixer en el seu realisme l'objectivitat de la veritat. La seva filosofia és veritablement la filosofia de l'ésser i no de la simple opinió».[2]

Lloar la finor filosòfica i teològica d'un sant també suposa encomiar una determinada actitud davant de la veritat: l'amor, la passió, la seva recerca, obertura i reconeixement.

Part de la missió de l'Església consisteix a encendre i expandir en l'ànim dels cristians i de tots els homes l'impuls i la tensió cap a la veritat. Aquesta ha estat una fita constant del magisteri de Joan Pau II —uns exemples clars són les encícliques *Fides et ratio* o *Veritatis splendor*— i és també l'actitud de Benet XVI quan, ja des dels primers dies del seu pontificat, anima tots els homes a no deixar-se vèncer per la mentalitat relativista, que no és res més que una manera de renunciar a la indagació sobre les veritats que donen sentit a la vida, amb la consegüent restricció de l'horitzó vital.

El relativisme, a què s'ha referit fa uns quants anys el Papa Benet XVI com «el problema central de la fe cristiana»,^[3] és una actitud davant de la vida, que fàcilment pren cos d'ofici en la cultura, impregnant les relacions socials entre els homes. No és tant un sistema filosòfic o un organisme doctrinal, sinó un estil de pensar en què s'evita parlar en termes de veritable o fals, ja que no es reconeix una instància de validesa objectiva sobre judicis que es refereixin a realitats que transcendeixin el que cadascú pot veure i tocar: Déu, l'ànima, fins i tot la fita més íntima de l'amor.

Aquesta actitud, a més, comporta una manera de fer que manifesta una perplexitat de fons davant de la realitat: com que no puc conèixer res de manera definitiva, tampoc no puc prendre decisions que comportin un lliurament indiscutible i per sempre. Tot pot canviar, tot és provisional.

En el fons, segons aquesta posició, és tan imperfecte i tan relatiu el que podem conèixer i afirmar sobre les realitats divines i les que es refereixen al sentit de la vida i del món que les nostres paraules no tenen cap contingut de veritat.

En aquesta perspectiva, qualsevol intent d'escapar-se del mètode de càlcul i control de les ciències experimentals, única font autoritzada de saber, resulta il·lusori, o és simplement declarat com una tornada al coneixement precientífic o una reinstauració d'antigues mitologies.

Veritat i llibertat

El relativisme prova, doncs, d'imposar una posició existencial: si no podem arribar a cap conclusió certa, almenys intentem establir un camí —un *mètode*— que ens permeti assolir la màxima *quantitat* de felicitat possible en aquest *pobre*

món nostre; una felicitat que, per la mateixa dinàmica dels fets — contingents i finits—, serà fragmentària i limitada.

Lògicament, en aquest context, el més important és evadir el problema de la veritat: qualsevol opinió té carta de ciutadania en la nostra cultura sempre que no es presenti amb pretensions d'universalitat, com una explicació —tendencialment— completa sobre Déu i el món.

Així, les veritats religioses queden a la mercè de la preferència del moment o del gust, reduïdes a qüestions opinables —per a alguns potser privilegiades, dins del supermercat de creences i presumpcions que es cuinen i es despatxen en el pèlag del món *sobrenatural*— i mancades de racionalitat, precisament perquè no es poden validar segons els criteris de la ciència experimental.

D'aquesta manera, el relativisme es converteix en la justificació vital, no teòrica, per conduir una existència *vivable* en un món privat d'espessor. Quina millor garantia hi pot haver, perquè tots els homes puguin mantenir una convivència pacífica, que un món sense veritat?

En moltes de les nostres societats, una idea feble de raó s'ha alçat com a pressupòsit necessari de la democràcia i de la cohabitació: en una societat multicultural, multiètnica i multireligiosa defensar l'existència de veritats condueix al conflicte i a la violència, ja que els qui estan convençuts d'aquestes veritats són sospitosos de voler imposar —de manera fonamentalista, diuen— una cosa que no passa de simple opinió.

Però, curiosament, passa al contrari. La manca de sensibilitat cap a la veritat, cap a la recerca de respostes

sobre la realitat de les coses i el sentit de la mateixa vida, comporta la deformació, si no la corrupció, de la idea i l'experiència de la llibertat.

No pot estranyar que la consolidació social i legal dels modes de vida congruents amb el relativisme es fonamenti sempre en un presumpte "dret de conquesta" de la llibertat.

Certament, la llibertat política ha estat una de les grans conquestes de l'edat moderna. I, tanmateix, la llibertat en l'home no és un absolut; al contrari: està lligada, en primer lloc, a la naturalesa humana.

Si se la desconnecta de la raó i de la totalitat de l'home, de manera que sigui concebuda com un poder-ho desitjar tot i poder posar en pràctica tot el que es desitja, al final resulta que «el propi desig és l'única norma de les nostres accions».[4]

Tots percebem que no ens movem simplement per *les ganes*. La mateixa realitat ja és orientadora i ens suggereix motius d'actuació. Ningú no compra un pot de mermelada només pel disseny del pot; una bona mestressa de casa abans pregunta, s'informa, llegeix les característiques que anuncia... i després tria. I en aquesta elecció —l'exemple és banal, però indicatiu— es donen raons: el percentatge de fruita, la qualitat, la procedència, si es tracta d'agricultura ecològica, si s'hi afegeix sucre o no... La llibertat no és una potència *infinita*, té els seus límits: està lligada al bé integral de l'home, és a dir, a la seva veritat.

Sembla més aviat que, sota de l'acusació de fonamentalisme que es fa a molts cristians que volen ser coherents amb la seva fe, es dissimula l'autèntic fonamentalisme: el de la debilitat de les conviccions;

molt més perillós perquè s'oculta sota la màscara de la tolerància.

En tot cas, argumentant en positiu, caldria aclarir que aquesta acusació barreja dos plans: el de les conviccions personals sobre la veritat i el de la seva realització en el camp polític.

Estar persuadit de la veritat no implica necessàriament provar d'imposar-la als altres. Per tant, davant de la inculpació de despotisme —més o menys implícita— dirigida a tothom qui defensa el valor de la veritat com un bé al qual la persona no pot renunciar, cal dir que aquest no és produït pel reconeixement de veritats universals i absolutes, sinó per la falta de respecte a la llibertat.

L'estima de les idees contràries, i sobretot de les persones que les pronuncien, no neix de la debilitat de les pròpies creences, ni d'estar

disposat a posar en dubte qualsevol convicció; passa més aviat el contrari: perquè existeixi una autèntica actitud de respecte envers tothom, són necessàries algunes veritats universalment acceptades, “no negociables”, començant pel reconeixement de la dignitat de cada ésser humà, pressuposat per respectar-ne la llibertat.

Com més fortament convençuts estem d'aquesta *veritat* —que als cristians ens sembla tan òbvia, ja que comprenem que tots els homes són fills del mateix Pare—, més possible serà que es garanteixi el respecte a tothom, fins i tot de qui no comparteix aquest principi.

De fet, si no s'admet la universalitat dels drets humans ni la validesa objectiva que els sustenta —la dignitat de cada persona—, tampoc no seran exigibles per a tots els ciutadans, ni es podrà limitar, per

tant, l'arbitrarietat en l'exercici del poder, per la qual cosa la mateixa democràcia quedarà indefensa davant dels seus propis abusos.

El problema del relativisme es troba a l'entranya del mateix home, que, per més que aspiri a gaudir d'una autonomia sense vincles ni límits, desitjarà sempre saber el sentit de la seva vida, anhel que es dona en estreta correspondència amb la pregunta sobre Déu i la salvació.

El Senyor va proclamar que «l'home no viu només de pa; viu de tota paraula que surt de la boca de Déu»; [5] el desig natural de saber i la fam de la paraula divina són inextingibles, i ningú no podrà fer-los desaparèixer de la vida humana: «Així serà la paraula que surt dels meus llavis: no tornarà a mi infecunda. Realitzarà el que jo volia, complirà la missió que jo li havia confiat».[6]

Fer amable la veritat

La veritat és amable per si mateixa i, no obstant això, de vegades la podem defensar de manera una mica antipàtica. És cert que algunes veritats incomoden els qui les senten, i que una vida coherent no és un camí fàcil per a ningú; però això no treu que la veritat tingui per si mateixa una força d'atracció que hem de procurar no amagar.

Per mostrar l'esplendor de la veritat convé, en primer lloc, fer l'esforç de buscar-la, conèixer-la i contemplar-la, també amb l'estudi i amb la formació. Si s'estima realment la veritat és més fàcil expressar-la amb do de llengües, i fer-la visible amb la vida.

Part del servei a la veritat consisteix a fer-se càrrec de les diferents situacions, a fi de trobar els cursos apropiats per transmetre'n l'atractiu i convidar els altres a buscar-la.

És més fàcil, de vegades, fer servir un to negatiu que provar de conèixer els interlocutors per buscar la millor manera d'explicar les coses; però, certament, és molt menys eficaç.

Mostrar l'amabilitat de la veritat és una tasca molt apropiada per als cristians, perquè sabem que amor i veritat s'identifiquen. L'encíclica del Sant Pare ja és una resposta al repte que ell mateix va plantejar els dies previs a la seva elecció, i en altres escrits anteriors, en què —com vam dir— ha caracteritzat el relativisme com «el problema central per a la fe».

Si el relativisme és una actitud que defuig la trobada amb la veritat per por de perdre la llibertat i la felicitat, no deu ser la caritat la que pot reconciliar veritat, llibertat i felicitat? «La veritat i l'amor són idèntics. Aquesta proposició — compresa en tota la seva profunditat

— és la suprema garantia de la tolerància; d'una relació amb la veritat en què l'única arma és ella mateixa i que, per ser-ho, és l'amor».

[7]

El Sant Pare, en els punts inicials de la seva primera encíclica, planteja un interrogant que descriu l'actitud una mica defensiva de moltes persones davant de la veritat, en aquest cas davant d'algunes veritats morals afirmades per l'Església: «Que potser l'Església –es pregunten–, amb els seus preceptes i prohibicions, no converteix en amarg el més bonic de la vida? Que potser no posa cartells de prohibició precisament allà on l'alegria, predisposada en nosaltres pel Creador, ens ofereix una felicitat que fa que ens preagradi alguna cosa del que és diví?». [8]

Fer amable la veritat consisteix precisament a mostrar que es troba més felicitat vivint en la veritat que

provant d'esquivar-la. «Quan et llancis a l'apostolat, convenç-te que es tracta sempre de fer feliç, molt feliç, la gent: la Veritat és inseparable de l'autèntica alegria».[9]

Fer amable la veritat és una bona definició de l'apostolat, en el qual s'uneixen amor i veritat. Una veritat crua i sense caritat es farà antipàtica i fins i tot inabastable, perquè les veritats decisives per a l'existència «no s'aconsegueixen només per la via racional, sinó també mitjançant l'abandonament confiat en altres persones, que poden garantir la certesa i l'autenticitat de la veritat mateixa».[10]

Els cristians servim la veritat sobretot quan l'acompanyem i l'embolcallem amb la caritat de Crist, amb la santedat de vida, que suposa, entre altres coses, saber acollir tothom.

Sant Josepmaria estimava la veritat i la llibertat; per això ensenyava que la veritat no s'imposa, sinó que s'ofereix: «Et sents dipositari del bé i de la veritat absoluta i, per tant, investit d'un títol personal o d'un dret a desarrelar el mal sigui com sigui?: —Per aquest camí no arranjaràs res: ¡només per Amor i amb amor!, recordant que l'Amor t'ha perdonat i et perdona tant».[11]

L'ambient en el qual s'aprèn a estimar la veritat no és un ambient d'enfrontament; de vencedors i vençuts. L'amistat, l'alegria, l'afecte i l'actitud de servei convencen, mouen, il·luminen, preparen l'esperit per trencar els murs del relativisme que tanquen la intel·ligència a la consideració de la veritat. «La millor defensa de Déu i de l'home consisteix precisament en l'amor».[12]

L'ambient que torna la confiança a trobar la veritat, i que prepara per

rebre-la i estimar-la, és el de la coherència de vida.

Entre persones que no han conegut Crist no han faltat testimonis apassionats i coherents de la veritat. Pensem en els testimonis que han arribat de Sòcrates, un dels grans cercadors de la veritat, que Joan Pau II cita a l'encíclica *Fides et ratio*: les seves paraules, però sobretot la seva actitud de coherència fins a la mort, han marcat el pensament filosòfic des de fa més de dos mil anys.[13]

Amb molta més raó els cristians poden testimoniar la veritat no només amb la intel·ligència, cultivada amb la lectura, l'estudi i la reflexió, sinó també a través de les virtuts que reflecteixen Crist, veritat feta vida.

«L'ambient de la societat (...) necessita una nova forma de viure i de propagar la veritat eterna de l'Evangelí: en l'entranya mateixa de la

societat, del món, els fills de Déu han de brillar per les seves virtuts com llanternes en l'obscuritat: —quasi lucernæ lucentes in caliginoso loco».

[14]

Crist ens ha ensenyat la veritat sobre Déu morint a la creu. Els sants han fet creïble que Déu és amor, lliurant la vida per amor a Déu i als altres. L'Església no deixa d'entossudir-se en aquesta tasca d'il·luminar el món i treure'l de les tenebres d'una vida sense veritat i sense sentit.

[1] Joan Pau II, *Litt. enc. Fides et ratio*, n. 44.

[2] *Ibíd.* Cf. Pau VI, *Litt. apost. Lumen Ecclesiae*, 20.11.1974, 8.

[3] J. Ratzinger, *Fe, veritat y tolerancia*, 2a edició en castellà, p. 105.

[4] *Ibíd.*, p. 201.

[5] *Mt* 4, 4.

[6] *Is* 55, 11.

[7] J. Ratzinger, *Fe, verdad y tolerancia*, p. 199.

[8] Benet XVI, Litt. enc. *Deus caritas est*, n. 3.

[9] Sant Josepmaria, *Solc*, n. 185.

[10] Joan Pau II, Litt. enc. *Fides et ratio*, n. 33.

[11] Sant Josepmaria, *Solc*, n. 824.

[12] Benet XVI, Litt. enc. *Deus caritas est*, n. 31.

[13] Cf. Joan Pau II, Litt. enc. *Fides et ratio*, n. 26.

[14] Sant Josepmaria, *Solc*, n. 318.

.....

pdf | document generat
automàticament des de [https://
opusdei.org/ca-ad/article/passio-per-la-
veritat/](https://opusdei.org/ca-ad/article/passio-per-la-veritat/) (07/04/2025)